بررسی ابعاد معرفتی استقامت جامعه اسلامی و سنت‌های نصرت الهی

سرافرازی امروز ایران محصول پیوند عمیق مردم با رهبری دینی است

مریم احمدی شیروان | هر ملتی در مسیر تاریخ خود، روزهایی را تجربه می‌کند که ایستادن بر سر آرمان‌ها، سنجه‌ای برای شناخت هویت جمعی‌اش می‌شود. امروز نیز جامعه اسلامی در یکی از همان نقطه‌های تاریخی قرار دارد؛ نقطه‌ای که پرسش اصلی، نه چگونگی کنار آمدن با سختی‌ها، بلکه چگونگی استوار ماندن بر مدار حق است. پاسخ این پرسش را باید در منطق قرآن و سیره اهل‌بیت(ع) جست‌وجو کرد؛ همان‌جا که پایداری، یک تاکتیک زودگذر نیست، بلکه سنتی الهی و برخاسته از عمق باور توحیدی است که در سرآمدان اندیشه دینی تجلی یافته و راهنمای امت در عبور از گردنه‌های سخت تاریخ شده است.

در ایامی که یاد حضرت فاطمه زهرا(س)، نخستین مدافع حریم ولایت و الگوی تام استقامت، دل‌ها را معطر کرده، به سراغ حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی مصباح یزدی، عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) رفته‌ایم تا از زاویه معرفتی، ببینیم پشتوانه‌های قرآنی و روایی استقامت چیست و چگونه یک جامعه دینی می‌تواند با تکیه بر آن‌ها، مسیر عزت و نصرت الهی را طی کند. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

سنت تاریخی آزمون و تقابل حق و باطل

حجت‌الاسلام مصباح یزدی در ابتدا با اشاره به ریشه‌های تاریخی و معرفتی تقابل حق و باطل توضیح می‌دهد: تقابل اسلام با کفر و جبهه حق با باطل، امری همیشگی و ریشه‌دار در طول تاریخ حیات بشر است. خدای متعال از همان نخستین روزی که حضرت آدم(ع) را خلق فرمود، میدان آزمایش و ابتلای انسان را رقم زد. در همان زمان شیطان به ذات مقدس الهی سوگند یاد کرد تمامی بنی آدم را از مسیر راست منحرف کند، چنان‌که قرآن کریم از زبان او می‌فرماید: «فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ». (سوره ص، آیه ۸۲) از همان نقطه، مبارزه حق با باطل آغاز شد و تا آخرین روزی که انسانی روی کره زمین زندگی می‌کند، این تقابل ادامه خواهد داشت. این عرصه، میدان امتحانی بزرگ برای تک‌تک آحاد بشر است تا مشخص شود چه کسانی راه الهی را در پیش می‌گیرند و در برابر انحرافات ایستادگی می‌کنند و چه کسانی دچار تزلزل می‌شوند. وی در ادامه تبیین جریان تاریخی حق و باطل یادآور می‌شود: این مبارزه پایان‌ناپذیر در عصر پیامبر اکرم(ص)، دوران امامان معصوم(ع) و در طول قرن‌های پس از ظهور اسلام، همواره به شکل‌های گوناگون استمرار داشته است. شکل و ظاهر این تقابل در هر زمان متناسب با شرایط، ظرفیت انسان‌ها و سطح فکری جامعه تغییر می‌یابد. جبهه مقابل حق نیز با بهره‌گیری از تجربه‌های گذشته و متناسب با امکانات خود در هر عصر، به‌نحوی در برابر جریان حقیقت صف‌آرایی می‌کند. گاهی این تقابل در قالب مواجهه مستقیم رخ می‌دهد تا جلو نفوذ معارف الهی را بگیرد و گاه در قالب‌های پیچیده‌تر بروز می‌یابد.

تغییر تاکتیک دشمن به فشار و تحریم اقتصادی

این عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی(ره) در تشریح تغییر تاکتیک‌های دشمنان اسلام بیان می‌کند: وقتی روش‌های مستقیم کارساز نشود و جامعه اسلامی در برابر فشارهای اولیه پایداری ورزد، جبهه مقابل به راه‌های جایگزین متوسل می‌شود. یکی از این ابزارها، ایجاد مشکلات و فشارهای معیشتی و اقتصادی است تا از این طریق، باورها و اراده مؤمنان را تضعیف کند. در تاریخ صدر اسلام می‌خوانیم مشرکان قریش برای به سازش کشیدن پیامبر(ص) و دلسرد کردن مسلمانان، محاصره اقتصادی شدیدی را در شعب ابی‌طالب تحمیل کردند. آن‌ها هرگونه دادوستد و ارتباط با مسلمانان را ممنوع کردند تا جامعه نوپای اسلامی را زیر فشار قرار دهند و آنان را مجبور به دست کشیدن از آرمان‌هایشان کنند.

وی با تطبیق این سنت تاریخی بر شرایط معاصر تصریح می‌کند: امروز نیز ابزار فشار اقتصادی و تحریم به عنوان راهبردی برای انفعال جوامع اسلامی به کار گرفته می‌شود. هدف اصلی از این تضییق‌ها، واداشتن امت اسلامی به صرف‌نظر کردن از استقلال، عزت و باورهای خویش است. اگرچه ممکن است این روش‌ها در جوامعی که از عمق معرفتی و روحی کافی برخوردار نیستند اثرگذار باشد، اما جامعه‌ای که بر سر سفره معارف اهل‌بیت(ع) پرورده شده و درس عزت را از سیره حضرت زهرا(س) و امامان معصوم(ع) آموخته است، در برابر این توفان‌ها دچار تزلزل نمی‌شود و استواری خود را حفظ می‌کند.

ضرورت نمایش اقتدار و نفی سازش‌پذیری

دکتر مصباح یزدی با اشاره به دستورهای صریح قرآن کریم درباره برخورد اقتدارآمیز در برابر زیاده‌خواهان خاطرنشان می‌کند: خدای متعال در قرآن کریم مؤمنان را به ایستادگی قاطعانه و نمایان کردن اقتدار دینی فرامی‌خواند و می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ». (سوره توبه، آیه ۱۲۳) این آیه شریفه صراحتاً دستور می‌دهد جبهه حق باید چنان استحکام و قدرتی از خود نشان دهد که زیاده‌خواهان در آنان هیچ‌گونه ضعف و عقب‌نشینی احساس نکنند. نشان دادن ضعف، راه را برای فشارهای بیشتر و انفعال‌های بعدی هموار می‌کند.

این استاد حوزه با نقد نگاه‌های انفعالی و تبیین زیاده‌خواهی تمامی‌ناپذیر جبهه باطل اضافه می‌کند: قرآن کریم به روشنی هشدار می‌دهد زیاده‌خواهان تا زمانی که مؤمنان را از اصول و هویت دینی خود جدا نکنند، دست از تقابل برنمی‌دارند؛ چنان‌که می‌فرماید: «وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا». (سوره بقره، آیه ۲۱۷) بنابراین، هرگونه عقب‌نشینی از اصول به امید جلب رضایت زیاده‌خواهان، تصوری نادرست است؛ زیرا آنان تنها زمانی خشنود می‌شوند که جامعه اسلامی از عزت و هویت مستقل خود به‌طور کامل دست بردارد.

تحقق وعده نصرت الهی در سایه پایداری

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی(ره) در تحلیل سنت نصرت الهی و شرط تحقق آن می‌گوید: آنچه جامعه اسلامی را در برابر بزرگ‌ترین قدرت‌های مادی دنیا سرافراز نگه‌می‌دارد، نه اتکا به ابزارهای ظاهری، بلکه ایمان عمیق به وعده تخلف‌ناپذیر الهی است. خدای متعال مؤکداً وعده داده یاری کنندگان دینش را پشتیبانی فرماید: «وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ». (سوره حج، آیه ۴۰) وقتی ملتی برای اعلای کلمه حق و تحقق ارزش‌های دینی حرکت کند و از غیر خدا نهراسد، مشمول این نصرت حتمی خواهد شد.

وی با اشاره به تجلی این نصرت در تاریخ معاصر اظهار می‌کند: ایستادگی بر مدار حق و اعتماد به نصرت غیبی، معادلات مادی را برهم می‌زند. در طول تاریخ بارها دیده شده جوامع مؤمن با وجود دست‌پایین در امکانات مادی، به برکت پایداری و هدایت الهی توانسته‌اند در برابر قدرت‌های بزرگ مادی قد علم کنند. این سرافرازی و عدم انفعال، محصول مستقیم ایمان به معارف عترت طاهره(ع) و پیوند عمیق میان مردم و رهبری دینی است.

معنای حقیقی عقلانیت دینی و مرزبندی با انفعال

این کارشناس معارف اسلامی در تبیین معنای حقیقی عقلانیت دینی توضیح می‌دهد: گاهی در فضای جامعه، مفاهیمی چون عقلانیت دستخوش تفسیرهای اشتباه می‌شوند. عقلانیت حقیقی به معنای کوتاه‌آمدن از اصول، ساده‌اندیشی در برابر وعده‌های پوچ و اعتماد به طرف‌هایی که بارها بدعهدی خود را به اثبات رسانده‌اند، نیست. عقلانیت در منطق قرآن و سیره اهل‌بیت(ع) یعنی شناخت دقیق لبخندهای فریبنده، اتکا بر توان داخلی، حفظ عزت ملی و مراقبت در خصوص فریب‌خوردن در نقشه‌های پیچیده طرف مقابل.

این استاد حوزه و دانشگاه با تأکید بر ضرورت عبرت‌آموزی از تجربه‌های تاریخی یادآور می‌شود: تجربه تاریخی نشان داده اعتماد به تعهدات طرف‌های بدعهد، نه تنها مشکلی را حل نمی‌کند، بلکه موجب از دست رفتن فرصت‌های طلایی و زمینه‌سازی برای نفوذ اطلاعاتی و تضعیف مؤلفه‌های قدرت کشور می‌شود. عقلانیت سیاسی و دینی حکم می‌کند جامعه با هوشمندی کامل، ابزارهای اقتدار خود را حفظ کند و در تله وعده‌های بی‌پشتوانه گرفتار نشود.

بصیرت ملی و چشم‌انداز روشن پیروزی نهایی

این پژوهشگر دینی درباره اهمیت بصیرت عمومی و پیروی از ولایت فقیه خاطرنشان می‌کند: در هر جامعه‌ای ممکن است افرادی وجود داشته باشند که به دلیل ضعف در زیربناهای معرفتی یا تحلیل‌های نادرست، دچار تزلزل شوند و دیگران را نیز به انفعال دعوت کنند. اما بدنه اصلی امت اسلامی ایران که همواره با بصیرت در صحنه حضور داشته است، نشان داده بسیار فراتر از تحلیل‌های سطحی عمل می‌کند. پایداری مردم در صراط مستقیم و اطاعت از هدایت‌های ولی فقیه، بزرگ‌ترین ضامن حفظ عزت و امنیت کشور است.

دکتر مصباح یزدی در پایان با ترسیم چشم‌اندازی روشن از آینده جبهه حق یادآور می‌شود: راه سرافرازی جامعه اسلامی، تداوم پایداری، تقویت بنیان‌های معرفتی و تبعیت کامل از رهبری حکیمانه است. با حفظ این استقامت و تمسک به مکتب اهل‌بیت(ع)، نه تنها فشارهای روانی و اقتصادی خنثی خواهد شد، بلکه زمینه برای پیروزی‌های بزرگ‌تر دینی و تمهید عرصه برای ظهور حضرت ولی‌عصر(عج) فراهم می‌شود.

خبر

دکتر قراملکی
رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی:

پژوهش ثمربخش در حوزه، بر آموزش عمیق و تسلط بر علوم پایه استوار است

رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی تسلط بر علوم مقدماتی و پرهیز از ورود شتاب‌زده به پژوهش را از الزامات رشد علمی طلاب دانست و بر ضرورت آموزش عمیق، تفکر انتقادی و مطالعه پژوهش‌محور در حوزه‌های علمیه تأکید کرد.

به گزارش آستان‌نیوز، احد فرامرز قراملکی، رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در دیدار جمعی از بانوان طلبه حوزه علمیه کرمان که از این بنیاد بازدید کردند، درباره الزامات موفقیت در مسیر تحصیل علوم دینی سخن گفت. او بر اهمیت هدف‌گذاری متناسب با استعدادهای فردی، پشتکار در یادگیری و پیوند درست میان آموزش و پژوهش تأکید کرد.

هدف‌گذاری و استمرار در مسیر تحصیل

قراملکی با اشاره به حکمت ۱۵۰ نهج‌البلاغه و هشدار امیرالمؤمنین(ع) درباره امید بستن به آخرت بدون عمل، گفت: امیدواری با آرزوپردازی تفاوت دارد؛ امید زمانی به حرکت و اثرگذاری منجر می‌شود که با انتخاب هدف درست، شناخت مسیر دستیابی به آن و استمرار در تلاش همراه باشد.

وی افزود: هر فرد باید با شناخت تدریجی استعدادهای خود و توجه به نیازهای جامعه، هدفی متناسب با توانایی‌هایش انتخاب کند و برای رسیدن به آن، علاوه بر شناخت مسیر، در برابر دشواری‌ها پایداری داشته باشد.

تسلط بر علوم مقدماتی؛ پیش‌نیاز فهم متون تخصصی حوزه

رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی با تأکید بر ضرورت فراگیری دقیق دانش‌های پایه در تحصیلات حوزوی اظهار کرد: یکی از آسیب‌های مسیر تحصیل، ناتمام رها کردن آموخته‌ها و بسنده کردن به دانسته‌های پراکنده است؛ در حالی که فهم عمیق متون تخصصی حوزه، به تسلط کافی بر علوم مقدماتی نیاز دارد.

وی با اشاره به جایگاه ادبیات عرب در فهم متون دینی و حوزوی گفت: طلاب باید دانش‌هایی همچون صرف، نحو و بلاغت را به‌صورت دقیق و منسجم فراگیرند تا هنگام مطالعه آثار تخصصی مانند «مکاسب»، در خواندن عبارات و درک مفاهیم با مشکل روبه‌رو نشوند.

قراملکی همچنین بر ضرورت فراگیری عمیق علم منطق تأکید کرد و افزود: تسلط بر منطق، قدرت تشخیص مغالطه‌ها و ارزیابی استدلال‌ها را تقویت می‌کند؛ مهارتی که امروز با توجه به حجم گسترده مطالب و دیدگاه‌های منتشرشده در فضای مجازی، اهمیت بیشتری یافته است.

وی با بیان اینکه فراگیری کامل علوم مقدماتی نباید به توقف طولانی‌مدت در این مرحله منجر شود، خاطرنشان کرد: همان‌طور که شتاب‌زدگی در گذراندن مقدمات می‌تواند به ضعف علمی بینجامد، توقف بیش از حد در این علوم نیز فرصت ورود به مراحل بالاتر تحصیل را از طلبه می‌گیرد.

آموزش پژوهش‌محور، فراتر از حفظ مطالب درسی

رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در بخش دیگری از سخنان خود، آموزش پژوهش‌محور را یکی از ضرورت‌های پرورش طلاب توانمند دانست و گفت: مطالعه متون علمی نباید به حفظ مطالب و آمادگی برای امتحان محدود شود؛ زیرا آثار مهم علمی در بستر گفت‌وگوها، نقدها و دیدگاه‌های اندیشمندان شکل گرفته‌اند و فهم دقیق آن‌ها مستلزم شناخت این پیشینه علمی است.

وی با اشاره به کتاب «کفایة‌الاصول» توضیح داد: مطالعه پژوهشگرانه چنین آثاری به معنای شناخت پرسش‌های اصلی، بررسی دیدگاه‌های پیشین و فهم نسبت استدلال‌های نویسنده با آرای دیگر اندیشمندان است. طلبه باید با هدایت استاد، به‌جای دریافت منفعلانه مطالب، در این گفت‌وگوی علمی مشارکت کند.

قراملکی ورود زودهنگام به فعالیت‌های پژوهشی بدون برخورداری از آموزش کافی را از آسیب‌های رشد علمی برشمرد و اظهار کرد: پژوهشی که بر پایه آموزش استوار شکل نگرفته باشد، ممکن است به بدفهمی یا برداشت نادرست از نوآوری منجر شود؛ چنان‌که گاهی افراد به دلیل ناآشنایی با پیشینه یک مسئله، دیدگاهی را جدید تصور می‌کنند که پیش‌تر مطرح و بررسی شده است.

وی با تأکید بر ضرورت ایجاد تعادل میان آموزش و پژوهش افزود: نباید پیش از رسیدن دانش به مرحله بلوغ، برای برداشت محصول علمی شتاب کرد. در عین حال، آموزش نیز نباید به مسیری بی‌پایان تبدیل شود که فرصت ورود به عرصه پژوهش را از دانش‌پژوه می‌گیرد.

مطالعه مستمر و پرهیز از سطحی‌خوانی

رئیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در پایان با یادآوری اهتمام حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای، رهبر شهید انقلاب اسلامی(ره) به مطالعه و دقت در آثار علمی، مطالعه مستمر، تأمل در آموخته‌ها و پرهیز از سطحی‌خوانی را از عوامل مؤثر در رشد علمی و تقویت توان پژوهشی طلاب دانست.

بر پایه دیدگاه‌های مطرح‌شده در این دیدار، رشد علمی در حوزه‌های علمیه نیازمند پیمودن مسیری متوازن است: فراگیری استوار دانش‌های مقدماتی، ورود سنجیده به متون تخصصی، مشارکت در گفت‌وگوی علمی و آغاز پژوهش در زمان مناسب. چنین رویکردی می‌تواند به تربیت دانش‌پژوهانی کمک کند که هم از مبانی علمی برخوردارند و هم توان تحلیل، ارزیابی و تولید دانش را پرورش داده‌اند.

دیدگاه

از منظر آیات و روایات، تذکر آگاهانه و بی‌تحقیر اثرگذارتر است

دعوت به بهترین‌ها با بهترین شیوه

ریحانه عامل نیک | در نگاه دینی، بی‌تفاوت‌نبودن دربرابر رفتارهای نادرست اجتماعی، ارزشمند است؛ اما تذکر زمانی سازنده‌تر است که آگاهانه، محترمانه و متناسب با شرایط باشد. هدف، تحقیر یا مجبورکردن دیگران نیست؛ هدف، یادآوری خیر، حفظ حقوق و کمک به بهترشدن فضای زندگی جمعی است.

از آیات چه می‌آموزیم؟

در آیه ۱۶۴ سوره اعراف، گروهی از بنی‌اسرائیل به کسانی که دیگران را پند می‌دادند اعتراض کردند: «لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا»؛ چرا قومی را اندرز می‌دهید که خداوند، آنان را هلاک یا به عذابی سخت گرفتار می‌کند؟ پاسخ نصیحت‌گران این بود: «مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ»؛ برای ادای مسئولیت در پیشگاه پروردگارتان و شاید آنان پرهیزکار شوند.

این آیه یادآوری می‌کند نتیجه تذکر همیشه فوری و آشکار نیست؛ با این حال، امید به اصلاح و احساس مسئولیت می‌تواند انگیزه گفت‌وگویی خیرخواهانه باشد. این مسئولیت به معنای تضمین نتیجه یا مجبور کردن دیگران نیست.

قرآن شیوه دعوت را نیز روشن می‌کند: «ادْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ»، (نحل، ۱۲۵) با حکمت و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت کن. پس هم اصل یادآوری اهمیت دارد و هم شیوه آن.

چرا تذکر محترمانه اهمیت دارد؟

حفظ فضای مسئولیت‌پذیری: سکوت همیشگی ممکن است این تصور را ایجاد کند که رفتار نادرست، پذیرفتنی است.

کمک به بازنگری: یک یادآوری آرام می‌تواند زمینه فکرکردن و تغییر را فراهم کند، حتی اگر همان لحظه پذیرفته نشود.

پاسداری از حقوق دیگران: در موضوعاتی مانند رعایت قانون، امانت‌داری و احترام، تذکر می‌تواند از زیان به دیگران جلوگیری کند.

تمرین شجاعت و دلسوزی: بیان سنجیده نگرانی، نشانه مسئولیت‌پذیری است؛ به‌شرط آنکه با تحقیر و پرخاش همراه نباشد.

ادای مسئولیت شخصی: انسان می‌تواند سهم خود را برای بهتر شدن محیط زندگی انجام دهد، بی‌آنکه خود را مسئول انتخاب نهایی دیگران بداند.

۳ اصل پیش از تذکر دادن

امام صادق(ع) می‌فرمایند: «إِنَّمَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْمُنْكَرِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ: عَالِمٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ، تَارِكٌ لِمَا يَنْهَى عَنْهُ، عَادِلٌ فِيمَا يَأْمُرُ وَعَادِلٌ فِيمَا يَنْهَى، رَفِيقٌ فِيمَا يَأْمُرُ وَرَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَىٰ»؛ امر به معروف و نهی از منکر را کسی شایسته است که آنچه را به آن دعوت می‌کند بشناسد، خود از آنچه نهی می‌کند دوری کند، در هر دو کار عادل باشد و با مدارا رفتار کند. (وسائل الشیعة، ج ۱۶، ص ۱۳۰) این حدیث بر شناخت، عدالت و مدارا تأکید می‌کند؛ سه اصلی که می‌توان در زندگی روزمره چنین به کار بست.

۱. آگاه باشیم

پیش از تذکر، مطمئن شویم موضوع را درست می‌دانیم و رفتار موردنظر واقعاً نادرست است. اگر مطمئن نیستیم، پرسیدن و بررسی کردن بهتر از قضاوت عجولانه است.

۲. منصف باشیم

معیار را برای خود و دیگران یکسان به کار ببریم. اگر رفتاری را برای دیگران نادرست می‌دانیم، همان معیار را درباره نزدیکان و خودمان نیز رعایت کنیم.

۳. با مدارا سخن بگوییم

لحن آرام، حفظ آبرو و انتخاب زمان و مکان مناسب، احتمال شنیده‌شدن حرف را بیشتر می‌کند. تذکر در جمع، تمسخر، تهدید و برچسب‌زدن معمولاً گفت‌وگو را دشوارتر می‌کند.

یک روش ساده برای تذکر سازنده

۱. مکث کنید: آیا اکنون زمان مناسبی است؟ آیا گفتن من می‌تواند از آسیبی جلوگیری کند؟

۲. رفتار را توصیف کنید، نه شخصیت را: به‌جای برچسب‌زدن، درباره همان رفتار مشخص حرف بزنید.

۳. کوتاه و محترمانه بگویید: برای نمونه: «ممکن است این کار برای دیگران مزاحمت ایجاد کند؛ لطفاً راه را باز بگذارید».

۴. راه‌حل پیشنهاد دهید: اگر ممکن است، گزینه‌ای عملی و محترمانه مطرح کنید.

۵. به انتخاب طرف مقابل احترام بگذارید: پس از بیان روشن و آرام، از اصرار

فرساینده و درگیری پرهیز کنید. این نکته مهم را در نظر بگیرید که مسئولیت‌پذیری به معنای دخالت در همه امور یا نادیده گرفتن شرایط نیست. تذکر باید با آگاهی، احتمال فایده، رعایت حرمت انسان‌ها و تناسب با موقعیت همراه باشد. در وضعیت‌های تنش‌زا، حفظ امنیت و کمک گرفتن از فرد یا مرجع مناسب بر روبه‌روشدن مستقیم اولویت دارد. در پایان به خاطر داشته باشید قرآن از گروهی یاد می‌کند که مردم را به خیر فرامی‌خوانند (آل‌عمران، ۱۰۴) و امام صادق(ع) نیز شناخت، عدالت و مدارا را شرط این مسئولیت می‌دانند. پیام این آموزه برای سبک زندگی، بی‌تفاوت‌نبودن همراه با خرد و مهربانی است: خطا را عادی نکنیم، اما برای اصلاح آن نیز به تحقیر و خشونت متوسل نشویم. تذکر آگاهانه، منصفانه و محترمانه می‌تواند از حقوق جمعی پاسداری کند و راهی برای بازنگری و اصلاح باقی بگذارد.